

Azərbaycanda rəqəmsallaşma dövrü

“Sənaye 4.0”dan “ağıllı kənd”ə doğru

İnformasiya əsri global iqtisadi münasibətlər sisteminə yeni qaydalar diktə edir. İndi təkcə neft və qazla deyil, rəqəmsal texnologiyalarla zəngin olan ölkələr tərəfindən inkişafın aparıcı xətti müəyyənəldirilir. Azərbaycan da bu prosesdə passiv müşahidəçi deyil. Prezident İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə son illərdə “Rəqəmsal transformasiya” proqramı çərçivəsində atılan addımlar respublikamızın iqtisadi gələcəyini yenidən format edir. Bəs rəqəmsal iqtisadiyyat nədir və niyə vacibdir? Ekspertlər bu sualın cavabında bildirirlər ki, ənənəvi iqtisadiyyat real aktivlərə – torpaq, enerji, insan resurslarına əsaslanırdısa, bu gün iqtisadi güc bilik, informasiya və texnologiya üzərində qurulur. Rəqəmsal iqtisadiyyat təkcə elektron xidmətlər və onlayn platformalar demək deyil. O, eyni zamanda, sənaye 4.0, süni intellekt, bulud texnologiyaları və fintex sahələrinin kompleks sintezidir.

Azərbaycan üçün bu proses yalnız texnoloji yenilənmə deyil, həm də iqtisadi diversifikasiya, şəffaflıq və idarəetmədə səmərəlilik deməkdir. Ən uğurlu nümunələrdən biri “myGov”, “ASAN xidmət”, “e-Tax”, “e-Gov” platformalarıdır. Hazırda 1000-dən çox xidmətin tam rəqəmsallaşdırılması da bunun bariz ifadəsidir. 2025-ci ilə qədər bu rəqəmin 90 faizə çatdırılması hədəflənir. Elektron sənəd dövriyyəsi, vergi və gömrük prosedurlarının rəqəmsallaşması isə həm biznesə, həm də vətəndaşa vaxt və xərclərə qənaət qazandırır. Qeyd edək ki, bu transformasiya Rəqəmsal Hökumətin İnkişafı Agentliyi (RHİA) vasitəsilə koordinasiya olunur.

Qeyd edək ki, əhalinin 70 faizdən çoxunun smartfon istifadəçisi olduğu ölkəmizdə fintex sektoru bu gün yüksələn xəttlə inkişaf edir. Kapital Bank, ABB, PAŞA Bank kimi iri bankların rəqəmsal platformaları, eyni zamanda “M10”, “Leo-bank” kimi mobil bankçılıq tətbiqləri artıq həyatımızın ayrılmaz hissəsidir. Rəqəmsal manatla bağlı pilot layihələr də bu sektorda yeni mərhələyə keçidi göstərir.

Xatırladaq ki, 2023-cü ildə Azərbaycan 60-a yaxın startapın regional inkubasiya proqramlarına qoşulub. “InnoLand”, “High Tech Park” və “ASAN İnnovasiyalar Mərkəzi” kimi platformalar ideyadan biznesə keçidə ciddi dəstək verib. BMT-nin “GovTech” indeksində Azərbaycan 193 ölkə arasında 49-cu yerdə qərarlaşıb. Bu, rəqəmsal infrastrukturun beynəlxalq səviyyədə tanındığını göstərir.

“AgroDrive”, “e-Agro” və “Smart Agro” layihələri sayəsində fermer təsərrüfatlarında torpaq analizindən məhsul satışına qədər bütün proseslərin izlənməsi mümkündür. Rəqəmsal xəritələr, süni intellektlə işləyən dronlar, smart suvarma sistemləri artıq respublikamızda tətbiq olunur.

Göründüyü kimi, müasir dövrün əsas çağırışlarından biri rəqəmsallaşmadır. Azərbaycan da bu proseslərə fəal şəkildə qoşularaq həm sənaye sahəsində, həm də sosial infrastrukturların formalaşmasında yeni texnologiyaların tətbiqini genişləndirir. Rəqəmsal iqtisadiyyatın əsas dayaq-ları olan “Sənaye 4.0”, ağıllı şəhər-kənd layihələri, mobil bankçılıq xidmətləri və

beynəlxalq rəqəmsal infrastruktur təşəbbüsləri ölkəmizin bu sahədəki iddialı mövqeyini bir daha göstərir.

Azərbaycanda “Sənaye 4.0” texnologiyalarının tətbiqi istehsalın səmərəliliyini artırmaq və sənaye sahələrində müasir standartlara keçid üçün əsas prioritetlərdən biridir. Rəqəmsal texnologiyaların tətbiqi, robotlaşdırılmış sistemlər,

Sumqayıt Kimya Sənaye Parkı və digər sənaye zonalarında rəqəmsal texnologiyalarla təchiz olunmuş müəssisələrin sayı artır. Bununla yanaşı, Kiçik və Orta Biznesin İnkişafı Agentliyi (KOBİA) tərəfindən innovativ həllərin tətbiqi üçün sahibkarlara dəstək verilir.

Bununla belə, yüksək ixtisaslı kadrlara ehtiyac, texnologiya idxalının hələ də

süni intellekt, əşyaların interneti (IoT) və avtomatlaşdırılmış istehsal xətləri artıq bir sıra sənaye müəssisələrində özünü göstərməyə başlayıb.

İqtisadiyyat Nazirliyi bu istiqamətdə koordinasiyaedici rol oynayır, 2021-ci ildən etibarən isə “Sənaye 4.0” platforması üzrə milli strategiyalar formalaşdırılıb.

üstünlük təşkil etməsi və maliyyə resurslarının məhdudluğu bu sahədəki çağırışlar olaraq qalır.

Azərbaycanın işğaldan azad olunmuş ərazilərində bərpa və yenidənqurma işləri yalnız fiziki infrastrukturun qurulması ilə məhdudlaşmır. Bu ərazilər müasir texnologiyalar əsasında inşa edilən “ağıllı kənd”

və “ağıllı şəhər” layihələri üçün nümunəvi məkanlara çevrilməkdədir.

Zəngilan rayonunun Ağalı kəndində icra olunan ilk “ağıllı” kənd layihəsi bu sahədə pilot təşəbbüs olaraq qeyd olunur. Layihə çərçivəsində alternativ enerji mənbələri, “ağıllı” suvarma və kənd təsərrüfatı texnologiyaları, müasir təhsil və səhiyyə xidmətləri üçün rəqəmsal platformalar tətbiq edilib. Bu modelin uğuru digər ərazilərdə də oxşar yanaşmaların tətbiqinə şərait yaradıb.

Eyni zamanda Şuşa, Füzuli və digər rayonlarda “ağıllı” şəhər planlamaları hazırlanır. Bu çərçivədə genişzolaqlı internet, videomüşahidə sistemləri, rəqəmsal idarəetmə və e-xidmətlər üçün infrastruktur qurulur. Bu ərazilərin “yaşıl” enerji zonası elan olunması isə “ağıllı” sistemlərin ekoloji davamlılıqla uzlaşmasını təmin edir.

Yuxarıda qeyd etdik ki, Azərbaycan bank sektorunda rəqəmsallaşma və mobil texnologiyaların tətbiqi sürətlə inkişaf edir. İstifadəçilərin gündəlik maliyyə əməliyyatlarını rahatlıqla həyata keçirməsinə imkan yaradan mobil bankçılıq tətbiqləri geniş yayılır. Lakin bu sahədə də müəyyən çağırışlar qalır – əhalinin rəqəmsal maliyyə savadlılığının artırılması, kibertəhlükəsizlik sahəsində davamlı tədbirlərin görülməsi və istifadəçi məlumatlarının qorunması önəmli məsələlər kimi qalmaqdadır.

Azərbaycan regionda rəqəmsal mərkəzə çevrilmək istiqamətində ciddi addımlar atır. “Transxəzər Rəqəmsal Magistral” (Digital Silk Way) layihəsi Asiyayı Avropa ilə birləşdirən rəqəmsal dəhlizin əsas hissəsini təşkil edir. Bu təşəbbüs Azərbaycanın coğrafi mövqeyini beynəlxalq rəqəmsal tranzit mərkəzinə çevirmək potensialına malikdir.

Bundan əlavə, Azərbaycan GSMA (Global Mobil Assosiasiyası), ITU (Beynəlxalq Telekomunikasiya İttifaqı) kimi beynəlxalq qurumlarla fəal əməkdaşlıq edir. Ölkədə hər il təşkil olunan “Bakutel” sərgisi isə regionun ən mühüm texnoloji platformalarından birinə çevrilib.

BMT-nin e-Hökumət İnkişaf İndeksində Azərbaycanın mövqeyi ardıcıl olaraq yaxşılaşır. Rəqəmsal Rəqəbatçılıq və İKT sahəsində göstəricilər üzrə Azərbaycan MDB və MENA ölkələri arasında lider mövqelərdən birini tutur.